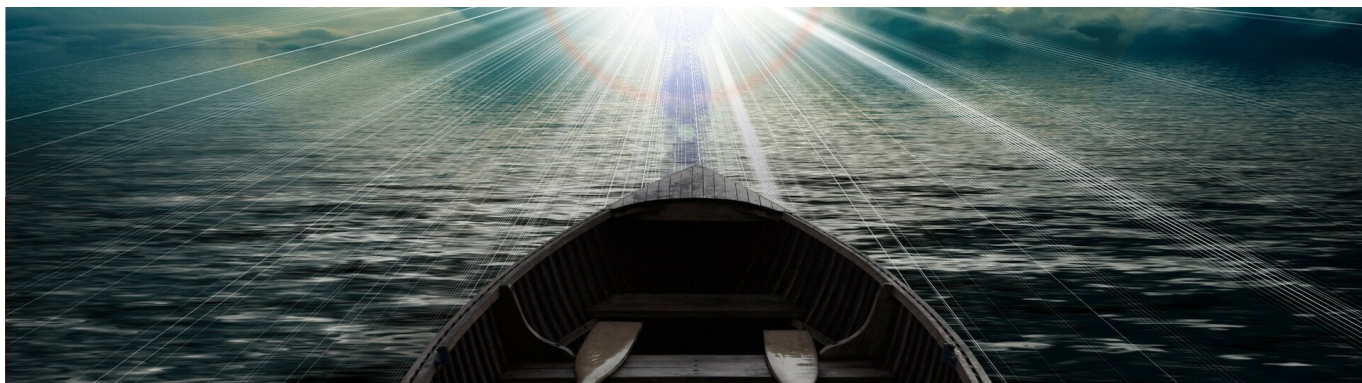

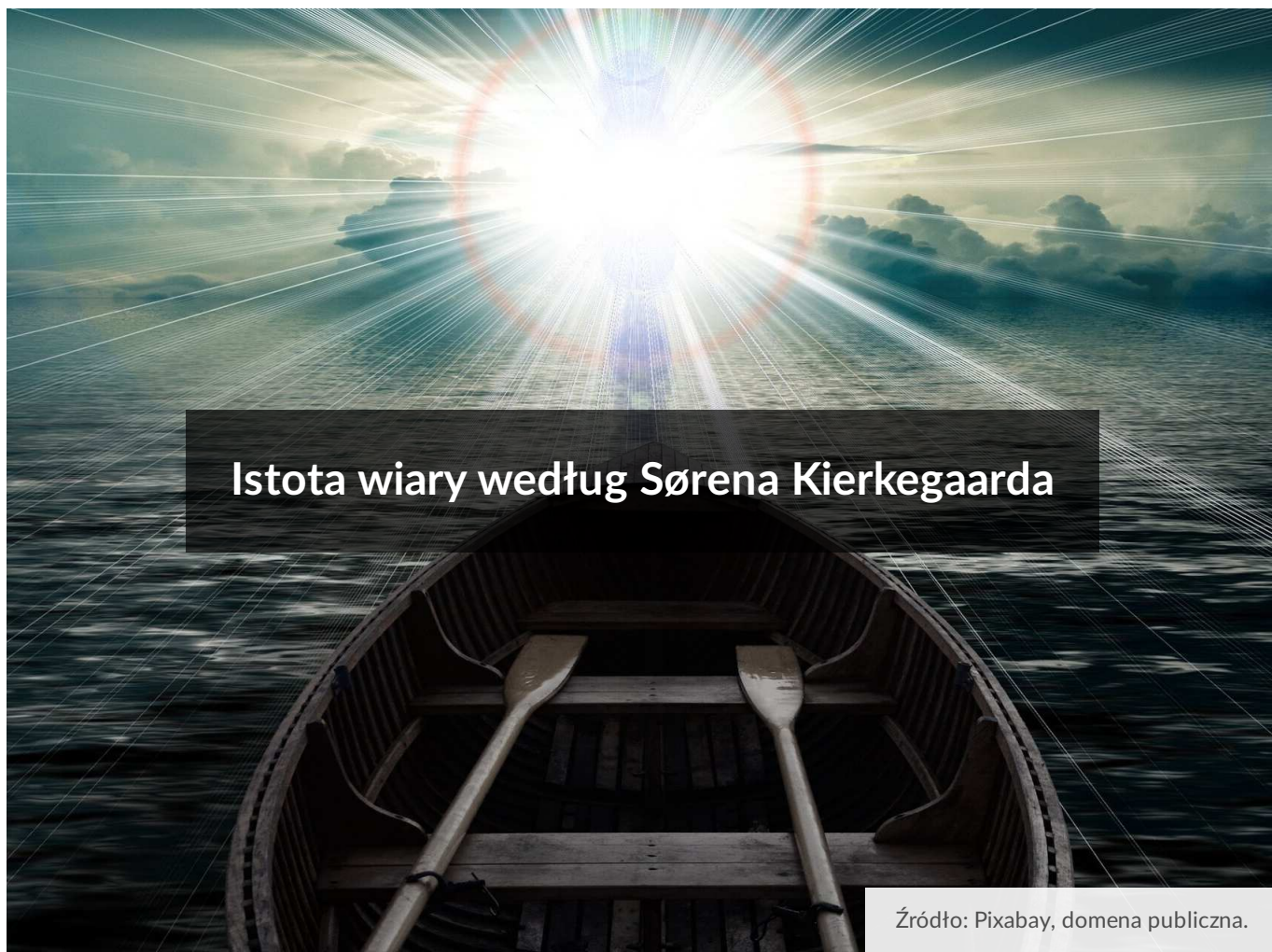

Istota wiary według Sørensa Kierkegaarda

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Kierkegaard Søren, *Pochwała Abrahama*, [w:] *Bojaźń i drżenie*, tłum. J. Iwaszkiewicz.
- Kierkegaard Søren, *Prawdziwa wiara – przypadek Abrahama*, [w:] *Bojaźń i drżenie*, tłum. J. Iwaszkiewicz.

Istota wiary według Sørensa Kierkegaarda

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czy wiara niesie nam radość? Czy daje ukojenie? Na pewno nie w ujęciu duńskiego filozofa. Według Kierkegaarda najwyższe stadium ludzkiego życia – stadium religijne przynosi nam pełną świadomość wewnętrznego rozdarcia i świadomość winy. Człowiek jest wtedy zdolny zaakceptować swój lęk i przestaje uciekać przed samym sobą. I mimo niepewności, o której wie już, że nigdy go nie opuści, staje się zdolny do działania. Czy właśnie to stanowi istotę wiary?

Twoje cele

- Poznasz poglądy Kierkegaarda na kwestię wiary.
- Przeanalizujesz opisany przez Kierkegaarda przypadek Abrahama.
- Przemyślisz, jak rozumienie istoty wiary wpływa na rozumienie religijności.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

O stadiach życia w filozofii Kierkegaarda przeczytasz tutaj:
„[Stadia życia według Sorena Kierkegaarda](#)”.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D12W9JoPp>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie dźwiękowe lekcji pod tytułem *Istota wiary według Sorena Kierkegaarda*.

Istota wiary

W stadium religijnym człowiek żyje z pełną świadomością swojej egzystencji, rozdarcia, które jawi mu się teraz jako wina, grzeszność, jako „bojaźń i drżenie” (*Bojaźń i drżenie* to tytuł książki Kierkegaarda poświęconej rozważaniom nad historią Abrahama). Doświadcza wynikającego z tego stanu lęku, ale go akceptuje. Nie ucieka więc już przed samym sobą. [Wiara](#) nie jest dla Kierkegaarda pewnością, spokojem, ukojeniem, wybawieniem, lecz stanem ciągłego napięcia ducha – jej istotą jest bowiem działanie pomimo źródłowej niepewności. Na przykładzie historii Abrahama myśliciel z Kopenhagi wykazywał nieusuwalne napięcie między [etycznością](#) człowieka i jego religijnością.

Normy moralne mają pochodzenie społeczne, natomiast normy religijne – boskie. Ponieważ między człowiekiem a Bogiem jest nieskończona przepaść, zatem i między normami moralnymi i religijnymi zachodzi niewspółmierność. Bóg polecił Abrahamowi, żeby ten na dowód swojej wiary złożył w ofierze jedyne syna, Izaaka. Polecenie takie z punktu widzenia etyki jest niemoralne – jednak religia jest według Kierkegaarda ponad moralnością. Istotą kryzysu współczesnego chrześcijaństwa jest zdaniem filozofa próba oceniania [dogmatów](#) z punktu widzenia moralności i [estetyki](#).

Rembrandt Harmenszoon van Rijn, *Ofiara Abrahama* (1632)

Źródło: Rembrandt Harmenszoon van Rijn, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Abrahama, który zdecydował się spełnić wolę Boga, Kierkegaard nazywał „rycerzem wiary” – jego wielkość polega na tym, że zdecydował się na ten krok wbrew wszystkiemu.

((Søren Kierkegaard

Pochwała Abrahama

Ten był silny swą mocą, tamten silny wiedzą, ów był wielki nadzieją, inny wielki miłością, on, Abraham, był większy nad wszystkich, wielki siłą, której moc płynie z bezsilności, wielki mądrością, której tajemnicą jest głupota, wielki nadzieją, której kształtem jest szaleństwo, wielki miłością, która jest nienawiścią do samego siebie.

Źródło: Søren Kierkegaard, *Pochwała Abrahama*, [w:] *Bojaźń i drżenie*, tłum. J. Iwaszkiewicz.

Myśl religijna Kierkegaarda wyraźnie lokuje się w tradycji Tertuliana i Pascala. Bardzo mocno akcentuje paradoksalny i absurdalny charakter wiary. Wiara wymaga porzucenia wszelkich kalkulacji, rozumu, pewności, a nawet, do pewnego stopnia, nadziei. Abraham nie ma pewności, czy polecenie zabicia syna pochodzi od Boga. Jaki Bóg mógłby tego chcieć? Ale on właśnie nie stawia sobie tego pytania. Nie rozważa, czy to jest próba czy nie, czy on sam, Abraham, oszalał czy nie – po prostu zawiesza myślenie i idzie zabić swojego syna.

Takiej pełnej absurdu i ciemności wierze, nazywanej przez Kierkegaarda religijnością typu B, przeciwstawia on tradycyjną, fałszywą religijność typu A. Religijność taka to połączenie elementu estetycznego i etycznego – człowiek żyje w stanie samozadowolenia, jest przekonany, że bycie chrześcijaninem wynika z aktu chrztu i chodzenia do kościoła, towarzyszy mu uczucie pewności i jasności, ma nadzieję na osiągnięcie szczęśliwej nieśmiertelności. Jego wyobrażenie raju jest podobne do życia w wiecznym stadium estetycznym. Kierkegaard zarzuca Kościołowi pielęgnowanie takiej wizji życia chrześcijańskiego.

Polecenie 1

Stwórz mem, który będzie twoim komentarzem do zagadnienia, czym jest wiara. Następnie porównaj swoją ocenę z rozumieniem wiary przez Sørensa Kierkegaarda. Czy przeważają różnice czy podobieństwa? Dlaczego?

Źródło ilustracji: Pixabay, CC 0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

dogmat

(gr. *dogma* – sąd, orzeczenie) w teologii chrześcijańskiej: prawda uznana przez Kościół za objawioną przez Boga; twierdzenie przyjmowane za pewne i prawdziwe jedynie na mocy autorytetu osoby, która je wygłasza

(definicja na podstawie słownika PWN)

estetyka

(gr. *aisthetikos* – odczuwający) dyscyplina filozoficzna zajmująca się nauką o pięknie

(definicja na podstawie słownika PWN)

etyka

(gr. *ethikos (logos)* – moralność, etyka) ogół zasad i norm postępowania przyjętych w danej epoce i w danym środowisku; nauka o moralności

(definicja na podstawie słownika PWN)

wiara

określona religia lub wyznanie; też: przekonanie o istnieniu Boga; przekonanie, że coś jest słuszne, prawdziwe, wartościowe lub że coś się spełni; przeświadczenie, że istnieją istoty lub zjawiska nadprzyrodzone

(definicja na podstawie słownika PWN)

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Czy Bóg miał prawo zażądać od Abrahama uśmiercenia własnego syna? Odpowiedź uzasadnij w formie dialogu z Kierkegaardem.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na czym według Kierkegarda polegała wielkość wiary Abrahama?

Polecenie 3

Abraham wraca z Izaakiem z góry Moria do domu, gdzie czeka na nich zaniepokojona Sara i sługa Eleazar. Na pytania Sary, gdzie byli, Abraham opowiada o całym zdarzeniu. Podzielcie się na role i odegrajcie tę scenę w klasie, wczuwając się w sposób myślenia i reakcje wszystkich czworga bohaterów. Postać Abrahama powinna odpowiadać portretowi patriarchy nakreślonego przez Kierkegarda.

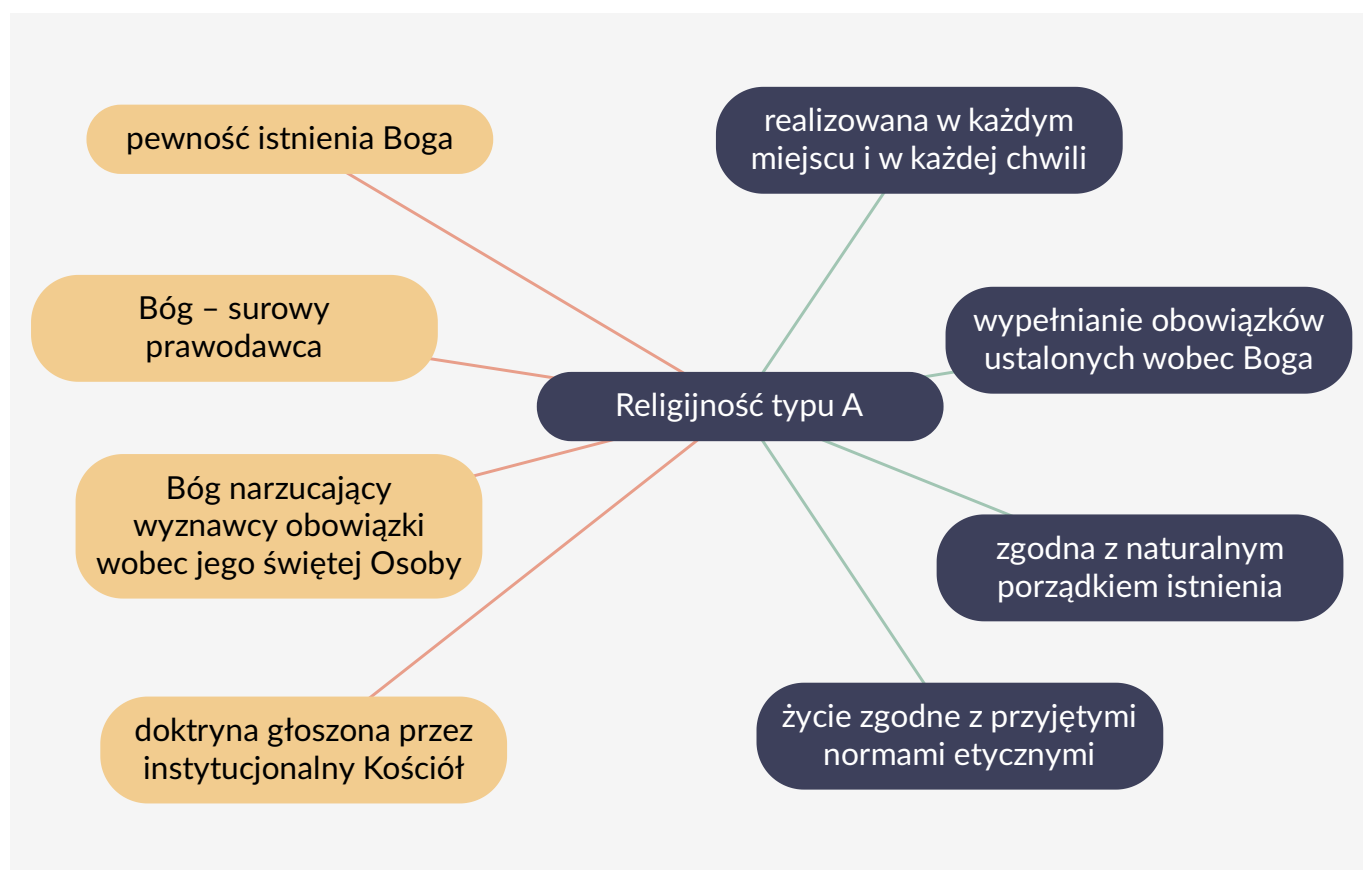
Polecenie 4

Gdybyśmy chcieli zreformować współczesne życie religijne w Polsce według wskazówek Kierkegarda, jak by ono wyglądało?

Mapa myśli

Polecenie 1

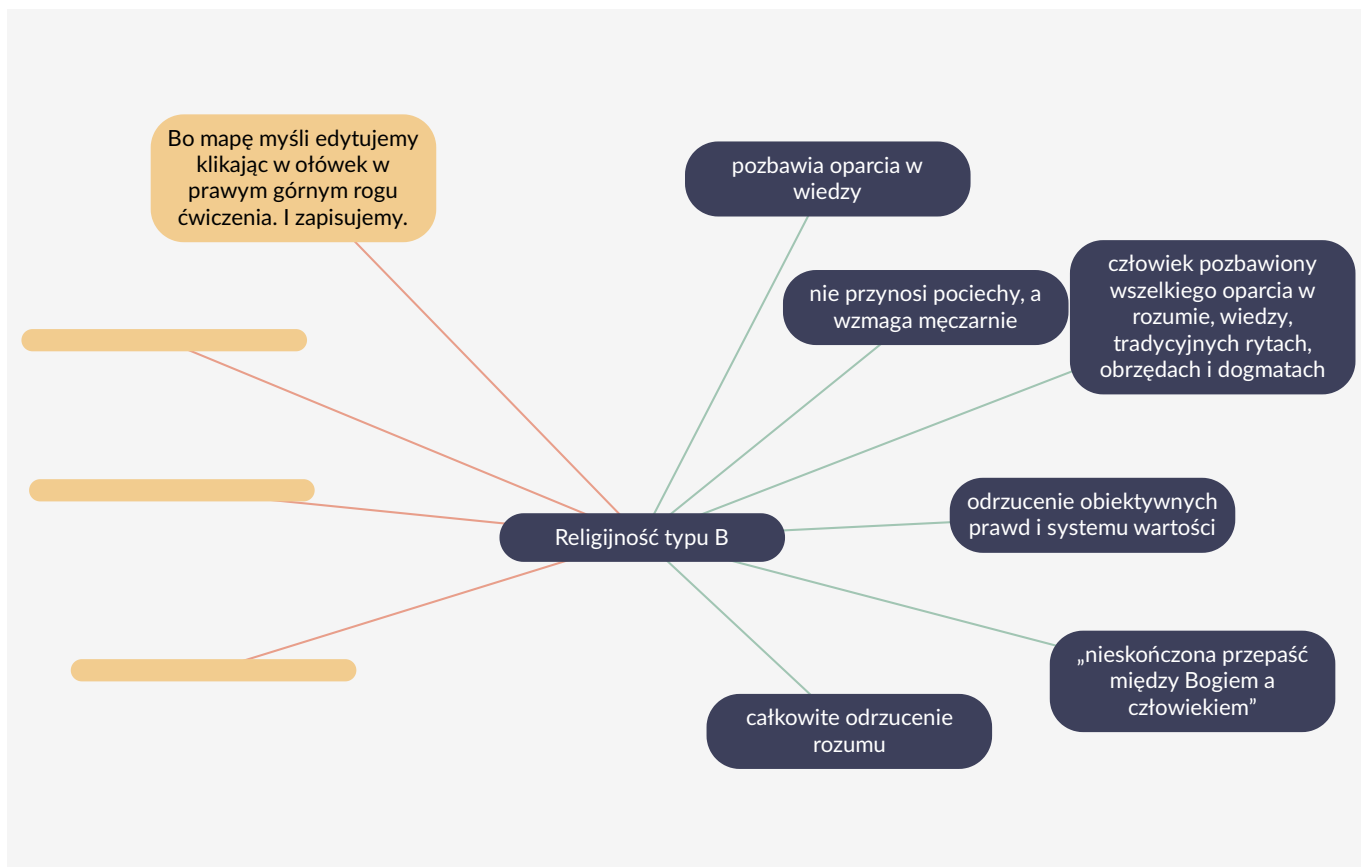
W poniższej mapie myśli zestawiono zasady religijności typu A (kolor żółty) z jej wymaganiami (kolor granatowy). Wymień inne cechy religijności typu A. Możesz oprzeć się na własnych doświadczeniach.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Spróbuj stworzyć dogmatyczne twierdzenia, które mogłyby zostać przyjęte w religijności typu B, bazując na wymienionych zasadach tego typu religijności.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Podwójny, nieskończony wysiłek Abrahama to wysiłek...

- ☐ bojaźni i drżenia.
- ☐ wiary i nadziei.
- ☐ rozpacz i zaniechania.
- ☐ rezygnacji i wiary.

Ćwiczenie 2

Napisz esej filozoficzny, w którym odniesiesz się do słów Tertuliana: *Credo, quia absurdum* – Wierzę, bo to niedorzeczne.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Istota wiary według Sørensa Kierkegaarda

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

2. Dyscypliny filozofii. Uczeń wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań:

2) dyscypliny szczegółowe – filozofia człowieka (antropologia filozoficzna), filozofia przyrody, filozofia nauki, filozofia kultury, filozofia religii (wraz z teologią filozoficzną), filozofia piękna i sztuki (estetyka filozoficzna), filozofia polityki;

8. Spór o istnienie i naturę absolutu (Boga). Uczeń:

- 1) odróżnia i wyjaśnia następujące stanowiska: teizm, deizm, panteizm, agnostycyzm, ateizm;
- 2) krytycznie rekonstruuje następujące argumenty za istnieniem Boga: argument ontologiczny, argument kosmologiczny, argument teleologiczny, argument moralny;
- 3) przedstawia światopoglądowe znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
- 4) w kontekście sporu teizm-ateizm omawia wybrane koncepcje genezy zła moralnego i pozamoralnego.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- prezentuje poglądy Sørensa Kierkegaarda na istotę wiary;
- analizuje biblijny przypadek Abrahama w ujęciu Kierkegaarda;
- charakteryzuje i porównuje dwa typy religijności opisane przez Kierkegaarda.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- drama;
- esej filozoficzny;
- praca z tekstem;
- praca z multimedium;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Istota wiary według Sørensa Kierkegaarda” i prosi o zapoznanie się z treścią zawartą w sekcji „Przeczytaj”. Na podstawie zdobytych informacji uczniowie mają wykonać polecenie 1 z tej sekcji: *Stwórz mem, który będzie twoim komentarzem do zagadnienia, czym jest wiara. Następnie porównaj swoją ocenę z rozumieniem wiary przez Sørensa Kierkegaarda. Czy przeważają różnice czy podobieństwa? Dlaczego?*

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat lekcji i cele zajęć, które wyświetla przy użyciu tablicy interaktywnej lub rzutnika, oraz wspólnie z uczestnikami zajęć ustala kryteria sukcesu.

2. Dyskusja wprowadzająca. Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. sprawdza, kto wykonał zadane polecenie. Wyświetla odpowiedzi uczniów na tablicy interaktywnej, a następnie inicjuje dyskusję wokół poruszonej problematyki.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu e-materiału. Indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszycie minimum pięć pytań do tekstu. Uwaga: każde z pytań musi rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Następnie zadają swoje pytania dowolnie wybranej osobie z klasy i odpowiadają na nie. Nauczyciel może wybrać jedno z pytań do zadania domowego.
2. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Prezentacja”. Po zapoznaniu się z prezentacją uczniowie w parach wykonują polecenia nr 1 i 2.
3. Odczytanie polecenia nr 3: *Abraham wraca z Izaakiem z góry Moria do domu, gdzie czeka na nich zaniepokojona Sara i sługa Eleazar. Na pytania Sary, gdzie byli, Abraham opowiada o całym zdarzeniu. Podzielcie się na role i odegrajcie tę scenę w klasie, wczuwając się w sposób myślenia i reakcje wszystkich czworga bohaterów. Postać Abrahama powinna odpowiadać portretowi patriarchy nakreślonego przez Kierkegaarda.* Uczniowie dzielą się na grupy 4-osobowe. Członkowie każdej grupy drogą losowania przyjmują role: Abrahama, Izaaka, Sary i Eleazara. Następnie grupy kolejno odgrywają opisaną scenę. Nauczyciel czuwa nad przebiegiem dramy.
4. **Praca z drugim multimediami.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Mapa myśli”. Każdy uczeń pracuje indywidualnie, samodzielnie przygotowując odpowiedzi do poleceń oraz do ćwiczenia nr 1. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie wybrani lub chętni uczniowie odczytują swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?
2. W ramach podsumowania nauczyciel zadaje uczniom pytanie z polecenia nr 4 w sekcji „Prezentacja”: *Gdybyśmy chcieli zreformować współczesne życie religijne w Polsce według wskazówek Kierkegaarda, jak by ono wyglądało?* Uczniowie dzielą się swoimi refleksjami na ten temat.

Praca domowa:

1. Jako pracę domową uczniowie wykonują ćwiczenie nr 2 z sekcji „Mapa myśli”: *Napisz esej filozoficzny, w którym odniesiesz się do słów Tertuliana: Credo, quia absurdum* – Wierzę, bo to niedorzeczne.**

Materiały pomocnicze:

- Walczak P., *Metody aktywizujące w nauczaniu filozofii*, w: „Analiza i egzystencja” 10 (2009).
- Arends R. I., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1994.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja multimedialna” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.